

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Czubik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Sadowski

Arkadiusz Janusz Sopata (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa E. Niestandaryzowanego Funduszu Inwestycyjnego
Zamkniętego Wierzytelności z siedzibą w W.

przeciwko Ł. R.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych 22 sierpnia 2024 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od nakazu
zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego w Warszawie
z 27 stycznia 2017 r., sygn. XXV Nc 786/16

**1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje
sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w
Warszawie;**

**2. znosi wzajemnie koszty postępowania wywołanego
wniesioną skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Pismem z 26 marca 2024 r. Rzecznik Praw Obywatelskich wywiódł skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty z 27 stycznia 2017 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie w postępowaniu upominawczym w sprawie o sygn. XXV Nc 786/16 z powództwa E. Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego z siedzibą w G. przeciwko Ł. R. o zapłatę.

Z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Rzecznik zaskarżył wyżej powołany nakaz zapłaty w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1093 ze zm.; dalej jako: „ustawa o SN”) zaskarżonemu nakazowi zapłaty RPO zarzucił:

1) naruszenie zasady ochrony konsumenta ustanowionej w art. 76 Konstytucji RP w zw. z art. 9 Konstytucji RP, poprzez niezapewnienie właściwej ochrony sądowej pozwanemu konsumentowi, będącemu słabszą stroną stosunku prawnego, ograniczenie się przez Sąd do stosowania wyłącznie przepisów ustawy Kodeks postępowania cywilnego, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie przepisów o ochronie konsumenta zgodnie z ochroną wynikającą z prawa unijnego, a w szczególności Dyrektywy Rady 93/13/WE, nakazujących sądowi z urzędu zbadanie w toku postępowania upominawczego postanowień umowy kredytu pod kątem ich abuzywności;

2) naruszenie prawa do zapewnienia odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej zgodnie z wymogami określonymi w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP jako sprawiedliwości proceduralnej, poprzez brak rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny sąd i wydanie rozstrzygnięcia w ramach postępowania upominawczego, które będąc postępowaniem o charakterze uproszczonym nie pozwoliło właściwie zbadać okoliczności sprawy i w konsekwencji doprowadziło do wydania niesprawiedliwego rozstrzygnięcia.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 ustawy o SN zaskarżonemu nakazowi zapłaty RPO zarzucił:

3) rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 499 pkt 2 w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. (wg. stanu prawnego na dzień orzekania) przez ich niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym przeciwko pozwanemu konsumentowi, mimo że na podstawie samej treści pozwu Sąd winien powziąć wątpliwości dotyczące stosunku podstawowego i skierować sprawę do trybu zwykłego celem zbadania postanowień umowy pod kątem ich abuzywności, czego zaniechał;

4) rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 3 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, poprzez jego niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy (treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentem), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionemu konsumentowi.

5) W konsekwencji powyższego, na podstawie art. 89 § 1 zd. 1 ustawy o SN, zaskarżonemu nakazowi RPO zarzucił naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, poprzez zaniechanie przez Sąd zbadania z urzędu, czy nakaz zapłaty, o który występuje wierzyciel, nie będzie naruszał unormowań chroniących konsumenta przed nieuczciwymi postanowieniami umowy i nieskierowanie sprawy do trybu zwykłego doprowadzi do zachwiania równowagi w sferze ochrony prawnej pozwanego konsumenta, i *de facto* wsparł działania przedsiębiorcy nakierowane na wykorzystanie słabszej pozycji konsumenta, który nie był w stanie się skutecznie bronić. Takie procedowanie Sądu pozostaje w sprzeczności z zasadą lojalności państwa wobec obywateli w procesie stosowania prawa.

W oparciu o powyższe zarzuty – rozwinięte następnie w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej – Rzecznik Praw Obywatelskich:

- w pierwszej kolejności, w oparciu o art. 91 § 1 w zw. z art. 115 § 2 *in fine* ustawy o SN, wniósł o uchylenie nakazu zapłaty z 27 stycznia 2017 r.

wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie w postępowaniu upominawczym w sprawie o sygn. XXV Nc 786/16 przez Sąd Najwyższy w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania,

ewentualnie

- wniósł o stwierdzenie wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazanie okoliczności, z powodu których wydane zostało takie rozstrzygnięcie, gdyby Sąd Najwyższy uznał, że konieczne jest zastosowanie rozwiązania, o którym mowa w art. 115 § 2 *in principio* ustawy o SN,

- ponadto, na podstawie art. 95 ustawy o SN w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c., wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z: kopii umowy nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF zawartej 8 listopada 2007 r. pomiędzy Bank S.A. z siedzibą w W. a Ł. R.; kopii pisma Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie B. F. z 16 lutego 2024 r., XI Km 2291/12.

W skardze nadzwyczajnej RPO przedstawił stan faktyczny i prawny sprawy. Jak wskazał, 8 listopada 2007 r. Ł. R. zawarł z Bankiem S.A. (dalej jako: „Bank”) umowę nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF (zdefiniowana także powyżej jako „umowa kredytu”). Ł. R. zawarł tę umowę w charakterze konsumenta, w celu nabycia dla siebie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr 2 położonego w budynku przy ul. [...] w miejscowości w Ł. (§ 1 ust. 1). Kwota kredytu wskazana w umowie kredytu wynosiła 495 000,00 zł, okres kredytowania wyniósł 360 miesięcy, tj. od 8 listopada 2007 r. do 8 listopada 2037 r. (§ 1 ust. 2, 3 i 4).

W § 1 ust. 3A umowy kredytu postanowiono, że: „kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2007-10-18 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej Banku SA wynosi 228 732,49 CHF. Kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie”. Zgodnie zaś z § 10 ust. 4 umowy kredytu: „raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. Umowa przewidywała także w § 3 ust. 3 jako jedno z zabezpieczeń umowy kredytu

ubezpieczenie niskiego wkładu własnego oraz § 3 ust. 1 umowy kredytu hipotekę kaucyjną wpisaną na pierwszym miejscu do kwoty 742 500,00 zł ustanowioną na wyżej opisanym spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego. Stosownie do § 15 ust. 4 umowy kredytu: „z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności Banku z tytułu Umowy kredytowej, Bank dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote polskie po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej Banku S.A. z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa”. Integralną część umowy stanowi „Regulamin udzielania kredytu hipotecznego dla osób fizycznych - „[...]” (§ 25 ust. 1).

Jak podkreślił RPO, umowa kredytu nie została załączona przez powoda do pozwu. W aktach sprawy brak jest zarządzenia sędziego w przedmiocie wezwania powoda do jej załączenia.

W związku ze znacznym wzrostem kursu franka szwajcarskiego względem złotego w okresie od 2008/2009 r. Ł. R. miał problemy z terminową spłatą kredytu. Mimo podejmowanych przez pozwanego prób porozumienia z Bankiem i wycofania przez Bank pierwszego, złożonego w 2009 r., oświadczenia o wypowiedzeniu umowy kredytu, pozwany nie był w stanie udźwignąć ciężaru rat kredytu. W dniu 15 stycznia 2010 r. doszło do ponownego, tym razem definitywnego, wypowiedzenia umowy kredytu przez Bank (ze skutkiem na dzień 28 lutego 2010 r.; pismo Banku z 30 marca 2010 r., k. 67 akt sprawy).

W dniu 13 maja 2011 r. Bank wystawił przeciwko pozwanemu Bankowy Tytuł Egzekucyjny nr [...], w którym ujawniono wysokość zobowiązania pozwanego w wysokości 596 000,09 zł (dalej zwany: „b.t.e.”, k. 64 akt sprawy). Postanowieniem z 8 czerwca 2011 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza nadał klauzulę wykonalności ww. b.t.e., sygn. II Co 1650/11, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanego do kwoty 990 000,00 zł (k. 65-66 akt sprawy). Z informacji przekazanych przez pełnomocnika pozwanego wynika, że kwota kapitału wskazana w treści b.t.e. (z zastosowaniem abuzywnego § 15 ust. 4 umowy kredytu) wynosiła 590 607,07 zł (a więc o prawie 100 000 zł więcej niż kwota wypłaconego pozwanemu kredytu, mimo uprzedniego spłacania kredytu przez kilka lat przez pozwanego, oraz

uprzedniego uzyskania przez Bank odszkodowania z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w kwocie przekraczającej 113 000 zł).

Na podstawie umowy sprzedaży wierzytelności z 15 grudnia 2015 r. zawartej między Bankiem a powodem, Bank zbył na rzecz powoda wierzytelności przysługujące mu względem Ł. R. na podstawie umowy kredytu, w łącznej wysokości 922 732,11 zł, na którą składała się kwota kapitału w wysokości 580 607,07 zł, odsetek w kwocie 325 016,84 zł oraz innych kosztów w kwocie 4 308,20 zł (k. 56-62 akt sprawy).

Na tej podstawie powód wystąpił 8 września 2016 r. z pozwem do Sądu Okręgowego w Warszawie przeciwko pozwanemu o zapłatę kwoty 590 607,07 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 6 września 2016 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu (k. 2-4 akt sprawy).

Zarządzeniem sędziego z 15 listopada 2016 r. stwierdzono brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym (k. 168 v. akt sprawy).

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 27 stycznia 2017 r., sygn. akt XXV Nc 786/16, Sąd Okręgowy w Warszawie nakazał Ł. R., aby zapłacił powodowi E. Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny z siedzibą w G. kwotę 590 607,07 zł tytułem należności głównej wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 590 607,07 zł od dnia 6 września 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 18 182,75 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniósł w tym terminie sprzeciw (k. 177 akt sprawy).

Przesyłka sądowa zawierająca odpis nakazu zapłaty wraz z pozwem i pouczeniem o możliwości wniesienia sprzeciwu wysłana na adres pozwanego wskazany w pozwie była podwójnie awizowana (k. 184 akt sprawy). Dopiero doręczenie na inny adres pozwanego wskazany przez powoda (k. 202 v. akt sprawy) było skuteczne w dniu 3 lipca 2017 r. (zpo - k. 206 akt sprawy).

Wobec braku zaskarżenia nakazu zapłaty stał się on prawomocny w dniu 18 lipca 2017 r. (wzmianka o prawomocności nakazu zapłaty - k. 177 akt sprawy).

Po uprawomocnieniu się ww. nakazu zapłaty powód wszczął przeciwko pozwanemu postępowanie egzekucyjne, które było prowadzone przez komornika sądowego A. K. pod sygn. Km 781/15. Z ustaleń poczynionych przez RPO wynika,

że w ramach tego postępowania dokonano sprzedaży licytacyjnej za cenę 282 500,00 zł (za kwotę o ponad 200 000 zł niższą niż cena nabycia) spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w Ł. przy ul. [...], wpisanego w rejestrze lokali własnościowych: Spółdzielnia Mieszkaniowa „Ł.”, dla którego Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa prowadzi księgę wieczystą o nr KW [...], przysługującego dłużnikowi Ł. R. Prawomocnym postanowieniem z 10 sierpnia 2017 r. w sprawie o sygn. II Co 1441/15 Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza przysądził na rzecz nabywcy licytacyjnego własność ww. spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Komornik sporządził projekt planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, który został zatwierdzony prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy-Żoliborza z 9 października 2019 r., II Co 1442/15. W toku postępowania egzekucyjnego dokonano również zajęcia rachunków bankowych, z których egzekucja okazała się bezskuteczna. Z informacji udzielonych przez pełnomocnika wynika, że powód w wyniku planu podziału otrzymał z tej kwoty ponad 212 000 zł. Kwota ta zaspokoiła jedynie część roszczeń powoda względem pozwanego, na pozwanym ciąży względem powoda zadłużenie blisko miliona złotych, nie licząc pozostałej kwoty objętej umową sprzedaży wierzytelności, a nieuwzględnionej w pozwie. Ponadto zadłużenie pozwanego obejmuje także wierzytelność w kwocie przekraczającej 200 000 zł względem A. S.A., z tytułu nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego w Warszawie z 12 października 2011 r., XXV Nc 184/11. Wierzytelność ta obejmuje roszczenie regresowe ubezpieczyciela z tytułu wypłaconej Bankowi sumy ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

Pismem z 17 kwietnia 2024 r. odpowiedź na skargę nadzwyczajną złożył powód – E. Niestandaryzowany Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Wierzytelności z siedzibą w W., wnosząc o:

1. oddalenie skargi nadzwyczajnej w całości,
względnie
2. ograniczenie do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa z uwagi na nieodwracalne skutki prawne wywołane orzeczeniem zgodnie z treścią art. 115 § 2 ustawy o SN,

3. zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę nadzwyczajną powód rozwinął swoje stanowisko.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie, albowiem zaskarżone orzeczenie, tj. prawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym z 27 stycznia 2017 r., XXV Nc 786/16, wydany przez Sąd Okręgowy w Warszawie, nie odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy o SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dają się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób

elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21).

W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze (*T. Ereciński, K. Weitz, Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych, Przegląd Sądowy 2019 r., Nr 2, s. 8*). Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że skarga jest dopuszczalna, co otwiera możliwość jej merytorycznego rozpoznania.

Przechodząc do zasadniczych rozważań Sąd Najwyższy wskazuje, że Rzecznik Praw Obywatelskich postawił zaskarżonemu orzeczeniu zarzuty, których charakter sprowadza się do okoliczności zaniechania zbadania istoty sprawy (przede wszystkim treści umowy kredytu między przedsiębiorcą i konsumentem), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionemu konsumentowi. Z tak ukształtowanego zarzutu wynika, że przede wszystkim doszło do naruszenia określonej w art. 76 Konstytucji RP zasady ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przez zasądzenie od pozwanego należności wynikającej z umowy kredytu, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru postanowień umowy, z której wynikało zobowiązanie.

Powyższe zarzuty (i przedstawioną na ich poparcie argumentację) uznać należy za zasadne. Uzasadnienie zaskarżonego nakazu zapłaty (k. 253 akt sprawy), sporządzone 3 kwietnia 2024 r., a więc ponad 7 lat po wydaniu orzeczenia, jest bardzo lakoniczne, a jego lektura prowadzi do wniosku, że Sąd Okręgowy w Warszawie nie dokonał badania stosunku podstawowego, łączącego wierzyciela pierwotnego z konsumentem.

Powyższe wynikało w pierwszej kolejności z tego, że do akt sprawy nie została dołączona umowa o kredyt hipoteczny z 8 listopada 2007 r., nr [...], zawarta pomiędzy Bankiem S.A. (wierzycielem pierwotnym) a pozwanym Ł. R.. Przyznano to pośrednio w pisemnych motywach zaskarżonego nakazu zapłaty, gdzie wskazano, że „do akt sprawy powód złożył między innymi wyciąg z ksiąg bankowych (k.33) obrazujący zadłużenie pozwanego wobec banku z tytułu stosunku prawnego umowy kredytu który wiązał strony z którego wynika, że z tytułu zawartej umowy kredytu w CHF na

chwile sporządzenia wyciągu zadłużenie pozwanego z tytułu należności głównej wynosiło 590607,07 zł a z tytułu odsetek 328016,84 zł. Jednocześnie załączył do akt umowę przelewu wierzytelności k.56-61, wniosek o udzielenie kredytu k. 80-84, decyzję kredytową k. 118-120, potwierdzenia uruchomienia kredytu wraz z wydrukami przelewów kwoty udzielonego kredytu k. 144-148. Złożone do akt sprawy odpisy dokumentów wskazywały na zawarcie przez pozwanego umowy kredytu z Bankiem S.A. oraz określały zakres wierzytelności wynikającej z tej umowy” (pisownia oryginalna).

W ocenie Sądu Najwyższego, nie sposób stwierdzić by Sąd Okręgowy w Warszawie w ogóle dokonał analizy postanowień umownych, a zwłaszcza z perspektywy treści art. 385¹ k.c. Zgodnie z § 1 przedmiotowego przepisu, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Stwierdzić należy więc, że brak przeprowadzenia badania treści umowy świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi – ochrony takiej konsumentowi w tym przypadku nie zapewniono.

Zgodnie z art. 76 Konstytucji RP, władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa. Z kolei na mocy art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W badanej sprawie należy uznać, że doszło do działania zagrażającego bezpieczeństwu konsumenta, które to bezpieczeństwo *expressis verbis* podlega ochronie władz publicznych na podstawie art. 76 ustawy zasadniczej. Bezpieczeństwo, o którym w art. 76 Konstytucji RP, należy ujmować szeroko. W szczególności, jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, obejmuje ono także bezpieczeństwo prawne. W wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19,

wyjaśniono obszernie, że: jedną z zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) jest zasada zaufania obywatela do państwa. Zasada ta wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona m.in. w takim stosowaniu prawa by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny (wyrok TK z 7 lutego 2001 r., K 27/00). Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia przewidywalność działań organów państwa oraz prognozowanie działań własnych (wyrok TK z 14 czerwca 2000 r., P 3/00). Zatem jedną ze składowych zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada zaufania obywatela do państwa, wyrażająca się również w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (w tym duchu, wiążąc kwestię bezpieczeństwa prawnego z potencjalnym naruszeniem art. 76 i art. 2 Konstytucji RP Sąd Najwyższy wypowiedział się już wiele razy, zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19; z 11 maja 2022 r., I NSNc 408/21). Wyprowadzono stąd wniosek, że wydanie nakazu zapłaty z naruszeniem przepisów prawa może zostać uznane za godzące w zasadę zaufania obywateli do państwa i prowadzić do zasadności skargi nadzwyczajnej (wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2022 r., I NSNc 378/21).

Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie orzekającym, sąd, także w postępowaniu upominawczym, winien badać umowę stanowiącą podstawę dochodzonego roszczenia pod kątem jej ważności i wiążącego skutku jej postanowień.

Już pobieżna analiza kopii umowy o kredyt hipoteczny nr [...], dołączonej do akt sprawy przez RPO (k. 242 i n. akt sądowych) nasuwa daleko idące wątpliwości prawne co do jej pełnej ważności i skuteczności, choćby w świetle art. 58 czy art. 353¹ k.c. Nie wymaga szerszego uzasadnienia twierdzenie, że liczne umowy kredytowe indeksowane do waluty obcej (najczęściej franka szwajcarskiego)

są w ostatnim czasie skutecznie podważane przed sądami powszechnymi. Wokół tzw. problematyki frankowej narosło bogate orzecznictwo, w tym judykatura Sądu Najwyższego – „uwieńczona” wydaniem przez Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Cywilnej uchwały z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22.

W tym miejscu Sąd Najwyższy wyraźnie jednak podkreśla, że przyczyną uchylenia zaskarżonego orzeczenia nie jest jednoznaczne stwierdzenie nielegalności (abuzowności) szczegółowych postanowień umownych, ale brak ich zbadania w toku postępowania przed Sądem Okręgowym w Warszawie.

W ocenianym postępowaniu wydano nakaz zapłaty, podczas gdy prawidłowe działanie skutkować powinno skierowaniem sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym (art. 498 § 2 k.p.c. w brzmieniu z daty orzekania). Konsekwencją przyjęcia, że – także w postępowaniu upominawczym – sąd ma obowiązek badania ważności i skutku wiążącego umowy łączącej strony, musi być stwierdzenie, że zaniechanie dokonania tego stanowi rażące naruszenie prawa i prowadzi do uwzględnienia skargi nadzwyczajnej.

Ponownie rozpatrując sprawę, Sąd Okręgowy dokona jej wszechstronnej analizy, biorąc pod uwagę relewantne przepisy prawa materialnego i procesowego oraz poglądy Sądu Najwyższego wyrażone powyżej. W szczególności Sąd dokona wnikliwej analizy umowy kredytu hipotecznego, będącej źródłem stosunku podstawowego w niniejszej sprawie, pod kątem występowania w niej klauzul abuzywnych.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 ustawy o SN, uchylił w całości nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego w Warszawie z 27 stycznia 2017 r., XXV Nc 786/16, i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 ustawy o SN.

[SOP]

[ms]

